

NORGES HØYESTERETT

Den 13. februar 2025 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Indreberg, Arntzen og Østensen Berglund i

HR-2025-257-U, (sak nr. 25-024102STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

Påtalemyndigheten

(politiadvokat Andrea Finckenhagen)

mot

A

(advokat Simon Ladderud Stende)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over kjennelse om løslatelse fra varetektsfengsling.
- (2) A, født 00.00.1995, er siktet for overtredelse av straffeloven § 275, jf. § 16 (drapsforsøk), straffeloven § 155 (vold mot offentlig tjenesteperson), straffeloven § 231 første ledd (simpel narkotikaovertrødelse), § 263 (trusler, tre tilfeller) og § 271 (kroppskrenkelse).
- (3) Grunnlaget for siktelsen for drapsforsøk gjelder forhold som skal ha skjedd 10. desember 2024. A ble samme dag som hendelsen skal ha funnet sted, pågrepet og underlagt tvungent psykisk helsevern på X sykehus.
- (4) I den foreløpige rettspsykiatrisk vurderingen 20. desember 2024, ble det konkludert med at det er holdepunkter for at A på handlingstiden kan ha vært i en psykisk tilstand som omhandlet i straffeloven § 20 eller § 80 bokstav f. Det ble anbefalt en full rettspsykiatrisk undersøkelse.
- (5) I et journalnotat fra behandler ved sykehuset 24. januar 2025 ble det lagt til grunn at A oppfyller de diagnostiske kriteriene for diagnosen F20.0 paranoid schizofreni i henhold til ICD-10. Det fremgikk også at en overføring til varetektsfengsel, kombinert med tvungen behandling etter psykisk helsevernloven § 4-4 a, ble ansett som den klart beste løsningen for A.
- (6) Den 29. januar 2025 ble det besluttet rettspsykiatrisk undersøkelse, og oppnevnt to sakkyndige med frist til 27. mars 2025 for å inngi den sakkyndige erklæringen.
- (7) 30. januar 2025 begjærte påtalemyndigheten varetektsfengsling av A i fire uker.
- (8) Romerike og Glåmdal tingrett avsa 31. januar 2025 kjennelse med slik slutning:

«A, født 00.00.1995, kan holdes i varetektsfengsel inntil annet blir bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over 28. februar 2025.»

(9) A anket kjennelsen.

(10) Eidsivating lagmannsrett avsa 5. februar 2025 kjennelse med slik slutning:

«A, født 00.00.1995, løslates.»

(11) *Påtalemyndigheten* har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning. Det anføres blant annet at lagmannsrettens forholdsmessighetsvurdering ikke inneholder en tilstrekkelig vurdering av hvilket helsetilbud A vil få i fengselet.

(12) A har inngitt tilsvaer. Det anføres at det ikke hefter feil ved lagmannsrettens saksbehandling eller lovtolkning. Det påpekes videre at A nå uansett er tilbake på X sykehus, og at det ikke er anført at det foreligger gjentakelsesfare under innleggelse på sykehuset.

(13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken er en videre anke over kjennelse. Høyesterett kan bare prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning, jf. straffeprosessloven § 388.

(14) Lagmannsretten tar utgangspunkt i at siktede sannsynligvis var utilregnelig da handlingene som begrunner fengslingsbegjæringen ble begått. Det pågår for tiden en rettspsykiatrisk undersøkelse av siktede, og de sakkyndige har etter det opplyste frist 27. mars 2025 til å avgi sin erklæring. Først på det tidspunktet vil vilkårene for å anvendelse straffeprosessloven § 188 tredje ledd om pålagt varetektsurrogat i institusjon kunne være til stede.

(15) Lagmannsretten tar ikke stilling til sannsynligheten for at sak om overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 vil bli reist slik at fengsling kan skje til tross for at siktede eventuelt er utilregnelig, jf. straffeprosessloven § 171 tredje ledd. Bakgrunnen for dette, og formodentlig også for at spørsmålet ikke ble søkt avklart med påtalemyndigheten, er at lagmannsretten uansett anser fengsling uforholdsmessig etter straffeprosessloven § 170 a.

(16) Ved vurderingen av fengslingsforholdsmessighet legger lagmannsretten korrekt til grunn at fengsling av en person som er strafferettslig utilregnelig, er særlig tyngende, og at terskelen for varetektsfengsling derfor er høy, se HR-2023-1603-U avsnitt 16 til 19. Lagmannsretten bygger videre på at påtalemyndigheten vil begjære fengslingsfristen forlenget, i alle fall frem til den sakkyndige vurderingen foreligger, og vurderer korrekt forholdsmessigheten i dette tidsperspektivet.

(17) Om den *konkrete* forholdsmessighetsvurderingen heter det i lagmannsrettens kjennelse:

«Lagmannsretten legger til grunn at A nå er i ordinær varetekt, ettersom han etter det opplyste er utskrevet fra X sykehus. Lagmannsretten har ikke grunnlag for å vurdere As tilstand og situasjon i fengslet. Mangelen på slik informasjon gjør at lagmannsretten – ut fra sykdomsbilde og symptomtrykk slik det er beskrevet i nevnte journalnotat – må konkludere med at varetektsfengsling er uforholdsmessig.

Lagmannsretten har merket seg at X sykehus i nevnte journalnotat har uttalt at overføring til varetekt anses som det beste løsningen for pasienten. Uttalelsen er ikke underbygget av noen nærmere begrunnelse for hvorfor A antas å bli bedre ivaretatt i ordinær varetekt sammenliknet med institusjon.»

- (18) Ankeutvalget mener denne begrunnelsen er mangelfull.
- (19) Som påtalemyndigheten påpeker, dreier det seg om en førstegangsfengsling, og det er ingen konkrete holdepunkter for at siktedes helse ikke vil bli forsvarlig ivaretatt i fengselet. Også X sykehus har ansett overføring til varetekt å være den beste løsningen for pasienten.
- (20) Lagmannsretten har heller ikke vurdert forholdsmessigheten i lys av gjentakelsesfaren.
- (21) Tingretten fant at det er sterk sannsynlighetsovervekt for at siktede på ny vil begå alvorlige straffbare handlinger hvis han ikke varetektsfengsles. Den viser i denne sammenheng til at siktelsen omfatter «gjentatte volds- og trusselepisoder i 2024, herunder et drapsforsøk den 10.12.2024». Denne vurderingen er ikke angrepet i anken til lagmannsretten, selv om siktede der gjør gjeldende at det ikke er noen gjentakelsesfare dersom han er under helsevesenets omsorg med adekvat medisinerings.
- (22) Lagmannsretten kvitterer dette ut med en avsluttende forutsetning om at «helsevesenet nå vurderer hvilket behandlingsnivå som best vil ivareta A og samfunnsvernet, blant annet om det er grunnlag for tvangsinnleggelse». I straffeprosessuell sammenheng er det imidlertid påtalemyndigheten og domstolene som har ansvaret for å ivareta samfunnsvernet, noe også straffeprosessloven § 188 fjerde ledd er et uttrykk for.
- (23) Lagmannsrettens kjennelse må på denne bakgrunn oppheves.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)